

Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga;

utfärdad den 19 juni 1980.

SFS 1980: 621

Utkom från trycket
den 29 juli 1980

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs följande.

Beredande av vård

1 § Den som är under 18 år skall beredas vård med stöd av denna lag, om det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom och, när den unge har fyllt 15 år, av honom själv.

Vård skall beredas den unge om

1. brister i omsorgen om honom eller något annat förhållande i hemmet medför fara för hans hälsa eller utveckling eller
2. den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för allvarlig fara genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat därmed jämförbart beteende.

Vård med stöd av andra stycket 2 får även beredas den som har fyllt 18 men inte 20 år, om vård inom socialtjänsten med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är uppenbart lämpligare än annan vård.

2 § Beslut om vård med stöd av denna lag meddelas av länsrätten efter ansökan av socialnämnden.

Ansökan skall innehålla en redogörelse för den unges förhållanden, tidigare vidtagna åtgärder och den vård som socialnämnden avser att anordna.

3 § Om vården inte har påbörjats inom fyra veckor från den dag då beslutet har vunnit laga kraft, gäller beslutet inte längre.

4 § Beträffande vårdens innehåll och utformning gäller bestämmelserna i socialtjänstlagen (1980: 620) och föreskrifterna i 11–16 §§.

5 § Socialnämnden skall noga följa vården av den som har beretts vård med stöd av denna lag. När vård enligt lagen inte längre behövs, skall nämnden besluta att vården skall upphöra.

¹ Prop. 1979/80: 1, SoU 44, rskr 385.

Har den unge beretts vård med stöd av 1 § andra stycket 2 eller tredje stycket, skall socialnämnden inom sex månader från dagen för verkställighet av vårdbeslutet pröva om vård med stöd av lagen skall upphöra. Denna fråga skall därefter prövas fortlöpande inom sex månader från senaste prövning.

Vård som har beslutats med stöd av 1 § andra stycket 1 skall upphöra senast när den unge fyller 18 år.

Vård som har beslutats med stöd av 1 § andra stycket 2 eller tredje stycket skall upphöra senast när den unge fyller 20 år. Har sex månader då inte förflutit från det rätten beslutade om vård eller socialnämnden senast prövade frågan om vårdens upphörande, får dock vård med stöd av lagen pågå längst tills denna tid har gått ut.

Omedelbart omhändertagande

6 § Socialnämnden får besluta att den som är under 20 år skall omhändertas omedelbart

om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av denna lag och

rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras.

Kan socialnämndens beslut om omhändertagande inte avvaktas, får beslut om omhändertagande fattas av nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat. Beslutet skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Sedan socialnämnden har ansökt om vård med stöd av lagen, kan även rätten besluta om omedelbart omhändertagande av den unge.

7 § Om socialnämnden har beslutat om omedelbart omhändertagande, skall beslutet underställas länsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Därvid skall beslutet jämte handlingarna i ärendet tillställas rätten.

Länsrätten skall pröva beslutet så snart det kan ske och, om synnerliga hinder inte föreligger, inom en vecka från den dag då beslutet och handlingarna har kommit in till rätten.

Om underställning inte har skett inom föreskriven tid, upphör omhändertagandet.

Har socialnämnden beslutat om omedelbart omhändertagande efter det att nämnden ansökt om vård med stöd av lagen, skall beslutet underställas den rätt som prövar frågan om vård. Härvid gäller bestämmelserna i första–tredje styckena.

8 § Om länsrätten fastställer ett beslut om omedelbart omhändertagande, skall socialnämnden inom fyra veckor från den dag då omhändertagandet verkställdes ansöka hos länsrätten om att den unge skall beredas vård med stöd av denna lag.

1. ansökan om vård inte har gjorts inom den tid som anges i första stycket,
2. ansökan om vård inte bifalls,
3. den unge häktas.

Om det inte längre finns skäl för omhändertagandet, skall socialnämnden besluta att detta genast skall upphöra. Sådant beslut kan meddelas också av den rätt som prövar fråga om vård med stöd av lagen.

Mådens handläggning

9 § Mål om vård med stöd av denna lag skall prövas skyndsamt.

Om den unge är omhändertagen, skall länsrätten hålla förhandling i målet inom två veckor från den dag då ansökan om vård kom in. Länsrätten får förlänga denna tid, om ytterligare utredning eller annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

10 § I mål om vård enligt denna lag skall länsrätten och kammarrätten hålla muntlig förhandling, om detta inte är uppenbart obehövligt.

Muntlig förhandling skall alltid hållas, om någon part begär det. Parterna skall upplysas om sin rätt att begära muntlig förhandling.

Uteblir enskild part som har kallats vid vite att inställa sig personligen vid förhandling, får rätten förordna att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag.

Vården

11 § När ett beslut har fattats om omhändertagande eller om vård enligt denna lag, bestämmer socialnämnden hur vården av den unge skall ordnas och var han skall vistas under vårdtiden.

Nämnden får medge att den unge vistas i sitt eget hem, om detta kan antas vara bäst ägnat att främja vården av honom. Vård med stöd av denna lag skall dock alltid inledas utanför den unges eget hem.

Nämnden eller den åt vilken nämnden har uppdragit vården skall ha uppsikt över den unge och, i den mån det behövs för att genomföra vården, bestämma om hans personliga förhållanden.

12 § För vård av unga som på någon grund som anges i 1 § andra stycket 2 eller tredje stycket behöver stå under särskilt noggrann tillsyn skall det finnas hem som är anpassade för sådan tillsyn. Regeringen eller, efter regeringens bestämmande, socialstyrelsen beslutar vilka hem som skall anses som hem för sådan särskild tillsyn.

13 § Om omedelbart omhändertagande eller vård av den unge har beslutats på någon grund som anges i 1 § andra stycket 2 eller tredje stycket och han vistas i ett sådant hem som avses i 12 §, får han hindras att lämna hemmet och i övrigt underkastas den begränsning av rörelsefriheten som är nödvändig för att vården skall kunna genomföras. Den unges rörelsefrihet får också inskränkas när det påkallas av övriga intagnas eller personalens säkerhet.

14 § Den för vilken bestämmelserna i 13 § gäller får inte innehålla alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, injektionssprutor eller kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen, eller något annat, som kan vara till men för vården eller ordningen vid hemmet. Påträffas sådan egendom hos den unge, får den omhändertas.

Den unge får kroppsvisiteras när han kommer till hemmet för kontroll att han inte bär på sig något som han inte får innehålla där. Detsamma gäller om det under vistelsen i hemmet uppkommer misstanke att sådan egendom skall påträffas hos honom.

Vid visitering skall iakttas all den hänsyn som omständigheterna medger. Om möjligt skall ett vittne närvara.

15 § Den för vilken bestämmelserna i 13 § gäller får underkastas övervakning av sina brev och andra försändelser, om detta är påkallat med hänsyn till ordningen vid hemmet eller den unges särskilda förhållanden. För detta ändamål får den som förestår vården vid hemmet öppna och ta del av försändelser som ankommer till eller avsänds från den unge. Om en ankommande försändelse innehåller något som den unge inte får innehålla, skall detta omhändertas.

Brev mellan den unge och en svensk myndighet eller advokat eller hans offentliga biträde skall vidarebefordras utan föregående granskning.

16 § Om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vård eller omhändertagande med stöd av denna lag, får socialnämnden

1. bestämma hur den rätt till umgänge med den unge som kan tillkomma en förälder eller någon annan som har vårdnaden om honom skall utövas eller

2. bestämma att den unges vistelseort inte skall röjas för föräldern eller vårdnadshavaren.

Övriga bestämmelser

17 § I ett ärende enligt denna lag får socialnämnden besluta om läkarundersökning av den unge samt utse läkare för undersökningen. Om undersökningen inte lämpligen kan genomföras i den unges hem, får nämnden bestämma någon annan plats för den. I ett mål enligt denna lag har rätten samma befogenhet.

Läkarundersökning skall, om den inte av särskilda skäl är obehövlig, äga rum innan nämnden gör ansökan enligt 2 §.

Polismyndigheten skall på begäran av socialnämnden eller nämndens ordförande eller av rätten lämna biträde för att bereda läkaren tillträde till den unges hem eller för att inställa den unge till läkarundersökningen.

18 § Polismyndigheten skall på begäran av socialnämnden eller av någon ledamot eller tjänsteman som nämnden har förordnat lämna biträde för att genomföra beslut om vård eller omhändertagande med stöd av denna lag.

Om omedelbart omhändertagande eller vård av den unge har beslutats på någon grund som anges i 1 § andra stycket 2 eller tredje stycket och den unge är intagen i ett sådant hem som avses i 12 §, skall polismyndigheten på begäran av den som förestår vården vid hemmet lämna biträde för att

efterforska och återhämta den unge, om denne har avvikit från hemmet, eller för att ombesörja annan förflyttning av honom.

SFS 1980: 621

19 § Har den unge fyllt 15 år, har han rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag.

Barn som är yngre bör höras, om det kan vara till nytta för utredningen och barnet inte kan antas ta skada av det.

20 § Socialnämndens beslut får överklagas hos länsrätten genom besvär, när nämnden har

1. beslutat om var vården av den unge skall inledas eller beslutat att flytta den unge från det hem där han vistas,
2. beslutat i en fråga om fortsatt vård med stöd av lagen,
3. med stöd av 16 § beslutat om umgänget med den unge eller beslutat att dennes vistelseort inte skall röjas.

Andra beslut av nämnden enligt denna lag får inte överklagas.

Rättens beslut enligt 17 § om läkarundersökning får inte överklagas.

21 § Beslut om omhändertagande enligt 6 § gäller omedelbart.

Annat beslut av socialnämnden enligt denna lag gäller omedelbart, om nämnden inte förordnar något annat.

Rätten får förordna att annat beslut som rätten har meddelat skall gälla omedelbart.

22 § Om offentligt biträde och annan rättshjälp i mål och ärenden enligt denna lag finns bestämmelser i rättshjälpslagen (1972: 429).

23 § Vid handläggning i kammarrätt av mål enligt denna lag skall nämndemän ingå i rätten.

24 § I mål och ärenden enligt denna lag får delgivning inte ske med tillämpning av 12 eller 15 § delgivningslagen (1970: 428).

25 § Om alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel har omhändertagits enligt 14 eller 15 § eller påträffats inom ett sådant hem som avses i 12 § utan att det finns någon känd ägare till dem, skall den som förestår vården vid hemmet låta förstöra eller försälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958: 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. Belopp som har erhållits vid försäljning tillfaller staten.

Detsamma skall gälla i fråga om injektionssprutor och kanyler, som kan användas för insprutning i människokroppen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

2. Beslut om omhändertagande för samhällsvård enligt 29 § barnavårdslagen (1960: 97) skall anses som beslut om vård med stöd av den nya lagen. Beslut enligt 25 § första stycket a) barnavårdslagen anses härvid som beslut med stöd av 1 § andra stycket 1 den nya lagen och beslut enligt 25 § första stycket b) barnavårdslagen som beslut med stöd av 1 § andra stycket 2 eller tredje stycket den nya lagen. Den i 5 § andra stycket den nya la-

gen angivna tiden sex månader skall därvid räknas från den 1 januari 1982.

Fram till den 1 juli 1982 gäller dock barnavårdslagens bestämmelser i fråga om genomförande av vården.

3. Förebyggande åtgärder som beslutats med stöd av 26 eller 79 § barnavårdslagen (1960: 97) får bestå längst till 1 juli 1982. Detsamma gäller föreskrift eller förordnande med stöd av 43 § andra stycket samma lag. Därvid gäller barnavårdslagens bestämmelser.

4. Har enligt barnavårdslagen (1960: 97) beslutats om omhändertagande för utredning, gäller barnavårdslagens bestämmelser om sådant omhändertagande även efter den 1 januari 1982. Dessutom tillämpas reglerna i 8 § den nya lagen om ansökan till länsrätten och omhändertagandets upphörande samt 9 § andra stycket samma lag.

5. Beslut som meddelats med stöd av 41 § andra stycket barnavårdslagen (1960: 97) och som avser rätt till umgänge med någon som är omhändertagen för samhällsvård enligt 29 § samma lag skall anses som beslut med stöd av 16 § i den nya lagen.

6. I fråga om underställning och överklagande av beslut som har meddelats före den 1 januari 1982 gäller bestämmelserna i barnavårdslagen (1960: 97). Om beslutet avser omhändertagande för samhällsvård enligt 29 § barnavårdslagen, skall prövningen ske enligt den nya lagens regler om beredande av vård. Andra beslut prövas enligt äldre bestämmelser.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

KARIN SÖDER
(Socialdepartementet)

